

*Міністерство освіти
і науки України*

*Національний університет
біоресурсів
і природокористування
України*

*Національна академія наук
України
Інститут філософії
імені Г.С. Сковороди
Інститут літератури
ім. Т.Г. Шевченка*

**Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра філософії
Гімназія № 109 ім. Т. Г. Шевченка м. Києва**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

ФЕНОМЕН ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: ЛІНГВІСТИЧНИЙ, ІСТОРИЧНИЙ І СОЦІОФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТИ (ДО 205-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

12-13 березня 2019 р.

Київ – 2019

УДК 81'42:93/94:37:1 (092 Шевченко)

Феномен Тараса Шевченка: лінгвістичний, історичний і соціофілософський аспекти (до 205-річчя від дня народження): зб. матеріалів міжнародної наук.-практ. конф., Київ, 12-13 березня 2019 р. – К. : ____, 2019. – __ с.

Збірник укладено за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Феномен Тараса Шевченка: лінгвістичний, історичний і соціофілософський аспекти (до 205-річчя від дня народження)», що її провів гуманітарно-педагогічний факультет НУБіП України. У рамках конференції відбулися дискусії в контексті ретроспективного та перспективного погляду на творчість Т. Г. Шевченка. Багатогранність цієї тематики уможливило осмислення даного феномену в різних контекстах, зокрема: мовознавчому, літературознавчому, історичному, філософському та психолого-педагогічному. Наповнення рубрик збірника синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх, хто цікавиться життям і творчістю великого сина України – Тараса Шевченка.

The collection was compiled according to the materials of the International Scientific and Practical Conference "The Phenomenon of Taras Shevchenko: Linguistic, Historical and Socio-philosophical aspects (to the 205th Birth Anniversary)" conducted by the Faculty of Humanities and Pedagogy of NUBIP of Ukraine. Within the conference framework, Shevchenko's legacy was discussed through the lens of the retrospective and perspective views. The versatility of this subject enables the understanding of this phenomenon in the different contexts, in particular the linguistics, literary criticism, historical, philosophical, and psychological-pedagogical. The collection headings are synchronized with the main directions of the conference.

For scholars, teachers, postgraduate students, undergraduate students and for all, who are interested in the life and creativity of the great son of Ukraine – Taras Shevchenko.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С.М., д-р пед. наук, проф. (голова); Шинкарук В. Д., д-р філол. наук, проф. (заст. голови); Савицька І.М., канд. філос. наук, доц. (заст. голови); Матвієнко І. С., канд. філос. наук, доц. (секретар); Кравченко А.Г., канд. філос. наук, доц.; Рудик Я.М., канд. пед. наук, доц.; Буцик І. М., канд. пед. наук, доц.; Харченко С.В., д-р філол. наук, доц.; Максюта М.С., д-р філос. наук, проф.; Сторожук С.В., д-р філос. наук, проф.; Шкіль С.О. д-р філос. наук, проф.; Горбатюк Т.В., канд. філос. наук, доц.; Данилова Т.В., канд. філос. наук, доц.; Кичирук Т.В., канд. філос. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц.; Самарський А.Ю., канд. філос. наук, доц.; Супрун А.Г., канд. філос. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 4 від 14.02.2019 р.

Тези подано в авторській редакції

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, покликання на них та інші відомості.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.

БЕРЕЗІНЕЦЬ Ірина	ОНТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТВОРЧОСТІ	56
Т. ШЕВЧЕНКА		
БОЙКО Юрій	РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІР ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	58
БУЦИК Ігор	ІДЕЇ ДУХОВНОЇ ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	59
ВДОВИЧЕНКО Георгій	КОНТРОВЕРСІЙНІСТЬ КУЛЬТУР ФІЛОСОФСЬКИХ ВІЗІЙ ТВОРЧОЇ ПОСТАТІ Т. ШЕВЧЕНКА У ФІЛОСОФСЬКІЙ ДУМЦІ УСРР (В. ЮРИНЕЦЬ І П. ДЕМЧУК)	61
ГЕЙКО Світлана	ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ РОМАНТИЗМУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ТВОРЧІСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	63
ГОРБАТЮК Тарас	ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕЇ У ТВОРАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	64
ГОЯН Ігор	РОЛЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У ЗБЕРЕЖЕННІ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	66
ГРАБОВСЬКА Інна	ПОЕТИЧНЕ «ПОСЛАННЯ» «І МЕРТВИМ, І ЖИВИМ...» Т. ШЕВЧЕНКА	67
ДУБРОВІНА Оксана	ШЕВЧЕНКІВСЬКЕ БАЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ СВОБОДИ	68
ДЯЧЕНКО Наталія	АКСІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ЛЮДИНИ У ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	69
ЖЕМБРОВСЬКА Любов	ТАРАС ШЕВЧЕНКО - АПОЛОГЕТ СВОБОДИ	71
КАЛУГА Володимир	ГЕРОЇЗОВАНИЙ ОБРАЗ ШЕВЧЕНКА ЯК РЯТУВАЛЬНИЙ КРУГ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ В УМОВАХ ТОТАЛЬНОЇ ОЙКУМЕНІЗАЦІЇ	72
КИЧКИРУК Тетяна	ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ У ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	73
КОВАЛЬЧУК Наталія	ТВОРЧА СПАДЩИНА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В БІБЛІЙНОМУ КОНТЕКСТІ	75
КРАВЧЕНКО Алла	МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ ІДЕАЛ У ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	76
КРАВЧЕНКО Алла, САМАРДАК Дмитро	ПРОБЛЕМА ПОДОЛАННЯ ВІДЧУЖЕННЯ ТОТАЛЬНОСТІ СУЩОГО У ПОЕЗІЇ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	77

ТВОРЧА СПАДЩИНА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В БІБЛІЙНОМУ КОНТЕКСТІ.

Аналізуючи біблійні складники Шевченкової творчості, слід пам'ятати, що він виріс в культурній традиції, яка здавна ґрунтується на поєднанні власних та біблійних культурних джерел, він став чи не класичним прикладом українського діяча культури, для якого Псалтир та народні пісні завжди стоять поруч.

Концентрованим прикладом біблійності Шевченкової творчості є переспіви Давидови псалмів, у яких Шевченко, з одного боку, скрупульозно йде за біблійним оригіналом, а з іншого через довільний вибір переспіваних псалмів — власноруч варіює коло тем та проблем, які в його думку, є відповідними у житті українського народу, його власному житті та жил давньоєврейського царя-псалмопівця. Сама поява такого циклу творів, як переспіви Давидови псалмів, використання Шевченком біблійних образів у своїй творчості є наслідком того, щ Біблія (як Новий, так і Старий заповіт) стала одним із наріжних каменів у формуванні світогляд поета. На протязі свого життя він знаходить у ньому все нові шари, Біблія впливає і на самий склад думок митця, біблійні образи злітають з його пера так же легко, як і фольклорні типами словами, не боротьба за визволення українського народу примушує поета згадувати про боротьбу біблійних євреїв, а боротьба єврейського народу, добре відома та реальна для нього споріднюється з образами власного поневолення.

Здавна і до сьогодні людей приваблює різноманітність емоційної палітри псалмів, їх простота та — водночас! — сакральність. Псалми, часто-густо, були чи не єдиним прикладом справжньої літератури, з яким могли познайомитися не досить освічені перстви населення. В цьому випадку псалми, перебираючи на себе роль всієї літератури, виводили людей на певний культурний рівень, наповнюючи їх життя небуденним змістом. Що ж до України, то для неї Псалми і взагалі набули величезного значення, бо в Україні Псалтир видавна і аж до дев'ятнадцятого сторіччя був шкільним підручником, з нього вивчалися напам'ять поодинокі вчителі в школі, всі також уживалися у формі приповідок на різні життєві пригоди. Без розуміння якого важко взагалі зрозуміти Шевченкове захоплення саме цією частиною Святого Письма. Справді, переспівуючи Псалми, Шевченко мимоволі підтверджував свою характеристику «народного поета», причому — поета саме українського народу.

Шевченко вибирає псалми для перспіву зовсім не випадково. При ретельному вивченні всього корпусу Псалмів впадає в очі те, що Псалтир має своєрідний «топографічний» характер. Тобто у кожному псалмі можна знайти у концентрованому вигляді ті образи та ідеї, які з'являються в інших псалмах, так би мовити, зрозгорнуто». Це, до речі, об'єднує збірку творів легендарного Псалмопівця із творчістю самого Шевченка, яку теж вирізняє цікава особливість, помічена М. Кобилянською: «Шевченко залюбки повертається до одних і тих самих виразних образних характеристик — іноді свідомо, а то й, мабуть, використовуючи їх як готовий матеріал, який найточніше формулює ситуацію...» [1, с. 154].

Т. Шевченко, обираючи вірні, «центральні» псалми, переспівавши десять із ста п'ятдесяти, максимально точно відтворює в українській культурі весь Всесвіт Псалтиря. І знову майже містичне почуття: десять Шевченкових переспівів - як десять заповідей свому народові. У 1859 році поет пише чудовий вірш, який заслуговує окремої уваги, «Подражаніє 11 Псалму», але до циклу «Псалми Давидові», що за життя поета були вперше надруковані повністю у «Кобзарі» 1860 року, він це

«Подражаніє» не включив. Бездоганий художній смак поета не зрадив-його й цього разу.

Список використаної літератури

1. Кошобинська М. Етюди про поетика Шевченка. Літературно-критичний нарис. – К.: Рад. письменник, 1990. – 272 с.

КРАВЧЕНКО Алла

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ ІДЕАЛ У ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Саме моральний сегмент світогляду Т. Г. Шевченка є для нас тією традицією, яку маємо весь час актуалізовувати, оскільки саме він є тим «ідеал-я», яким перевіряється, корегується совість та ідеологія багатьох українців, що усвідомлюють себе українцями через нього [1, 32]. Незважаючи на те, що Шевченко не обґрунтував свої моральні ідеї (щодо внутрішньої свободи людини, відповідальності особистості та відповідальності національної еліти, можливості у реально-життєвих ситуаціях кореляції між справедливістю і любов'ю та ін.) так, як філософи-етики, сам факт їх існування у його світогляді та вираження у творчості є дуже важливим у практичному вирішенні моральних питань сучасності, адже саме до них, як до традиційно притаманних українській духовній культурі, ми можемо апелювати у наших моральних судженнях, аби подолати або хоча б послабити негативні наслідки тотальної прагматизації життя, хаотично-ліберальної економіки та панівної нині ситуативно-егоїстичної етики.

Переважаюча більшість науковців визначає етичну складову як основну для творчості і світогляду Шевченка. У різних працях аналізуються окремі етичні категорії, концепції, поняття у поета: проблема зла (Г. Грабович, О. Забужко, Л. Плющ, В. Пахаренко), теодицея (В. Яременко, Є. Нахлік), помста (Ю. Барабаш), прощення (Л. Плющ), справедливість, правда (Є. Сверстюк), праведний закон (Д. Козій), засади ідеальних суспільних відносин (В. Андрущенко, І. Дзюба), інтерпретація творчості Шевченка у межах екзистенційних (І. Бичко) та персоналістських (О. Кульчицький, В. Ящун) концепцій.

Тарас Шевченко як митець, а не теоретик не займався розробкою абстрактних питань, тому не залишив якоїсь структурованої, чіткої концепції ідеалу. Оскільки етичний ідеал Шевченка формувався на засадах християнської етики, поєднаної з романтичним світовідчуттям, то його можна назвати трансцендентальним, але водночас його ідеали – свобода, милосердя, правда, справедливість – великі світові вічні ідеї – не були абстрактно прекраснодушними, вони пов'язувалися зі становищем його народу, наповнювалися життям і болями цього народу.

Етична стадія у Шевченка характеризується концептуалізацією морального ідеалу. Основні його доміанти – братолюбіє, правда, воля. Іntenція до втілення ідеалу у життя відзначається надзвичайним викривальним та пророчим пафосом, прагненням перебрати на себе відповідальність якщо не за все людство, то принаймні за свою націю, докласти надзусиль, аби надати їй парадигмальних засад для відродження й морального вдосконалення. Прискіпливо досліджується Шевченком на цьому етапі явище зради, яка інтерпретується як кумулятивний чинник більшості негараздів як в суспільних, так і у суто міжособистісних відносинах. Причому наголошується саме на моральному аспекті зради, яка призводить до руйнації всього етичного укладу спільноти.